

Waar start jij het schooljaar mee?

Jouw pedagogisch statement ontwerpen, schrijven en gaan voorleven in zes stappen

Ronald Heidanus

Als leraar wil je graag ieder kind als *full partner* zien. Je wilt kinderen emanciperen om hen te leren zelf verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen leerproces. Als pedagoog en didacticus weet je dat kinderen in een ander/nieuw perspectief brengen de kern is van het complexe vak van leraar. Om af te kunnen stemmen op wat een kind werkelijk nodig heeft is het essentieel om zo dicht mogelijk bij de grenzen van de mogelijkheden van kinderen te komen, dat wat Vygotsky de 'zone van de naaste ontwikkeling noemt'. Dit zodat het kind jou als leraar alle informatie geeft die jij nodig hebt om pedagogisch en didactisch af te kunnen stemmen! Met andere woorden, het kind moet ten volle zichzelf kunnen zijn om jou alle informatie te geven. En dat kan alleen wanneer je als leraar jezelf kent, jezelf bent en jezelf laat zien. En jezelf zijn betekent dat je betrouwbaar bent voor een kind.

Waarom eigenlijk zo'n pedagogisch statement?

Naast vakinhoudelijke kennis draait bijna alles in het onderwijs om houding. En houding vraagt om bewustzijn, het wat hoogleraar Geert Kelchtermans duidt als: *zelfverstaan*. Dit gaat kortgezegd over het bewust zijn van je eigen *biografie* vanwaar je betekenis geeft aan je visie op onderwijs en opvoeding, en dus aan je handelen: aan het leiderschap dat je etaleert en 'toetst' aan jouw mens- en of wereldbeeld. Jouw levens- en loopbaanverhaal heeft direct invloed op je handelen door de ervaringen die je eerder hebt opgedaan. Het vraagt reflectievaardigheden om je eigen perspectief en evengoed het perspectief van de ander in te

kunnen nemen. Volgens Ferre Laevers is perspectief nemen is het vermogen om jezelf op de meest levendige manier een voorstelling te maken van de wijze waarop de ander de 'werkelijkheid' construeert, met aandacht voor het emotionele (gevoelens), het conatieve (motivatie en interesse) en het cognitieve (percepties en cognities).

Het is in het onderwijs dus fundamenteel en bepalend voor onze praktijk van alledag dat emanciperen vraagt om jezelf te emanciperen: om de ander op te kunnen voeden zal je eerst jezelf moeten opvoeden. En om het *zelfopvoeden* scherp te houden is het belangrijk om je *innerlijk kompas* te blijven iken. Waarom doe je de dingen die je doet en

hoe dragen de dingen die je doet bij aan de ontwikkeling van jezelf en de ander? Maar ook: Hoe weet je dat je de juiste dingen doet, ook in de ogen van de ander? En precies hier raakt jouw *innerlijk kompas* het *pedagogisch statement*!

Vanuit een directe instructie kun je op een effectieve wijze diagnostisch toetsen of dat een bepaalde vaardigheid of wetenswaardigheid (op dat moment) beklijft is, maar hoe zit dat met het pedagogisch handelen? Iedereen heeft daar een eigen voorstelling van, van wat pedagogiek is. Iedereen heeft eigen worstelingen en iedereen heeft een andere relatie met een kind. Jouw *innerlijk kompas* kan verschillen met die van je collega.

Maar waarin verschilt die dan? En wat heb je nodig om hierover te vertellen en de professionele dialoog te voeren?

De wereld achter het *innerlijk kompas* vraagt een voortdurende dialoog (met jezelf en anderen) en om exploreren, waardoor je grip krijgt op je kompas. Is er grip dan kun je ermee gaan spelen en jezelf blijven verdiepen van je kompas. Een leraar is tenslotte nooit uitgeleerd. De eerste aanzet om zicht te krijgen op jouw kompas is tegelijkertijd een ondersteunende kapstok voor je handelen: het *Pedagogisch Statement*.

Binnen scholen worden hier verschillende benamingen aan gegeven, van een *mission statement* tot een *pedagogische opdracht*, van schoolbreed tot een persoonlijk manifest. Een kompas is er om met een aangrenzende zekerheid de juiste richting op te gaan, de richting naar wat jij kinderen ten diepste gunt: bijvoorbeeld gelukkig zijn, optimaal ontwikkelen en erbij horen. Het Pedagogisch Statement is als het ware jouw einddoel, het verlangen waar je wilt uitkomen na een lange reis die 'ontwikkeling' heet.

Aha, maar hoe maak ik dan zo'n pedagogisch statement?

STAP 1

Het Pedagogisch Statement is jouw 'lijfspreuk' waar jij ten

diepste voor staat, vanuit wat jij kinderen ten diepste gunt. De eerste stap start met de vraag: WAT GUN JIJ IEDER KIND TEN DIEPSTE? Als het je koud aan een leraar vraagt, zal deze regelmatig iets zeggen in de trant van: "Ieder kind moet zich veilig voelen, moet worden gezien en gehoord."

STAP 2

Wat jij ook opschrijft klopt natuurlijk ook. Voor jou. Dus zonder er een waardeoordeel over te hebben is deze zin al een eerste sterke aanzet! Bij de tweede stap komen er SPELREGELS in bij. Want er zitten een aantal (taal technische en intentionele) voorwaarden aan het *Pedagogisch Statement*, die we dus voor het gemak spelregels noemen. Zie het als een uitdaging om goed na te denken over jouw statement en deze qua taal goed uit te drukken. De spelregels zijn:

- Het *pedagogisch statement* moet een **actiegerichte** uitspraak zijn, die dient als verklaring voor jouw handelen als leraar!
- Het *pedagogisch statement* is een **niet onderhandelbare** opdracht aan jezelf dat tegelijkertijd als kompas én toetssteen dient voor alles dat je (binnen jouw onderwijspraktijk doet!

Uhm, heb je misschien een concreet voorbeeld?

In het onderwijs houden we van concrete, praktische voorbeelden. Laten we het eerdere voorbeeld erbij pakken: "Ieder kind moet zich veilig voelen, moet worden

gezien en gehoord," dan is de eerste vraag tot welke actie('s) dit statement jou beweegt? Denk je bij jezelf: Als het lijkt dat dit kind zich niet veilig voelt, stel ik deze vraag of zet ik deze interventie in?

Een eerste vraag die het zomaar zou kunnen oproepen is: wat bedoel ik eigenlijk met *veiligheid*? Want het ene kind gedijt bij/in een groep, de ander voelt zich alleen/op zichzelf veiliger en weer een ander heeft een volwassene, duim of hand op de schouder nodig en weer een ander...vul maar in.

STAP 3

Je begrijpt het al: dit statement is nog vrij algemeen. Het kan daardoor ook vrij gemakkelijk discussie oproepen, omdat de connotatie van de gebruikte begrippen wezenlijk kan verschillen. En dit terwijl het statement niet onderhandelbaar dient te zijn. Tijdens de derde stap ga je jouw opgeschreven statement beschouwen. Je gaat de containerbegrippen *veiligheid*, *zien* en *horen* concreet maken. Wat betekenen ze en wat welke uitingsvorm hebben de begrippen? Wat is bijvoorbeeld het belangrijkste bestanddeel van veiligheid? Wat is zien als je het niet registreert en er ook iets mee doet? En er is een gelaagdheid rondom het horen: van horen via empathisch luisteren naar diep verstaan. Dus wat wil je horen?

STAP 4

De vierde stap is misschien niet echt een welomschreven stap, maar wel een belangrijke bewustwording: Het statement in

het voorbeeld is een aanzet, opgehaald en geschreven door ondergetekende. Het allerbelangrijkste van het pedagogisch statement is dit altijd hét eigen statement, dus van jou als leraar moet zijn!

En waarom?

Omdat het pedagogisch statement van jou is, én met je meegroeit!?

Want ieder schooljaar heb je mogelijk een nieuwe groep, een schooljaar met nieuwe ervaringen, een schooljaar waarin jij met jouw statement enorm veel hebt geleerd en ook gegroeid bent als mens en professional. En dat betekent dat het essentieel is om jouw pedagogisch statement ieder jaar opnieuw te ijkten. Soms

ben je nog tevreden, het andere jaar verandert er iets, tekstueel of voor wat betreft intentie. Jouw pedagogisch statement zal met jou mee evolueren. De vierde stap is het op taal en intentie sterk verwoorden van je pedagogisch statement.

STAP 5

Collega's zijn er om jouw statement scherp te stellen en om je scherp te houden. Daarom ga je bij stap vijf je pedagogisch statement *toetsen* bij je collega's. Om opnieuw het eerder beschreven statement (meer) actiegericht en niet onderhandelbaar te krijgen, vraag je jouw collega('s) om erop te schieten. Om het statement te bevragen, mogelijk zelfs met concrete voorbeelden uit jullie

onderwijspraktijk, ervaringen of gebeurtenissen die jullie hebben meegemaakt. Nu, zonder dat er een fysieke dialoog heeft plaatsgevonden, zou je het voorbeeld tekstueel kunnen vormen naar:

'Ieder kind voelt zich veilig, spreekt zich uit (als dit niet zo is) en wordt verstaan!'

STAP 6

Het is nu aan jou als leraar om met dit statement alle pedagogische interventies merkbaar, zichtbaar en zelfs meetbaar te maken. Welke *richtlijnen*, men noemt dit ook wel eens regels, vorm je samen met de kinderen? Wat communiceer je met ouders? Wat zien collega's je doen? En mag iedereen jouw bevragen op je handelen?

Weet dat het *pedagogisch statement* in dit artikel slechts een voorbeeld is. Het is een aanzet, ter inspiratie, om zelf bewust na te denken over de vraag: Waarmee stap ik iedere dag de drempel van mijn klaslokaal binnen? Is dit voor de kinderen zichtbaar, wat merken zij aan mij en wat levert het op?

ER BLIJFT ECHTER NOG ÉÉN BELANGRIJKE VRAAG OVER OM TE STELLEN:

Wat is jouw Pedagogisch Statement?

Mocht je na het lezen van dit artikel nog vragen en/of opmerkingen hebben (of wanneer ik die ene spelfout weer gemist heb), voel je vrij om [contact](#) met mij op te nemen.

Wil je dit artikel gebruiken in een eigen schrijven, graag dan met bronvermelding (Heidanus, R.P.G. (2021), Waar start jij het schooljaar mee? Jouw pedagogisch statement ontwerpen, schrijven en gaan voorleven in zes stappen . Via: ronaldheidanus.nl). Wil je het artikel publiceren, neem dan ook [contact](#) met mij op.